

AMFORE GRECEȘTI DESCOPERITE ÎN MEDIUL CULTURII POIENEȘTI-LUCAȘEUCA¹

Vasile Iarmulschi

Ceramica grecească constituie principalul articol de import din mediul culturii Poienești-Lucașeuca (în continuare P-L). Ea apare în această arie în 35 de puncte (fig. 1), întotdeauna în așezări, fiind reprezentată în majoritatea cazurilor prin fragmente de amfore². Deoarece materialul amforistic are o valoare cronologică recunoscută (Grace 1985, 1-54; Rădulescu et al. 1993, 122; Irimia, Conovici, Ganciu 2011, 116), el reprezintă cel mai relevant indicator cronologic pentru datarea așezărilor de tip P-L.

În siturile care au fost cercetate prin săpături cât de cât sistematice – Lucașeuca II (Федоров 1960, 17-22, 240-246; Романовская 1962, 293-298), Orheiul Vechi (Postică, Munteanu 1999; Munteanu 2001, 43-56), Ulmu (Romanovskaja 1987, 207-226) procentajul olăriei grecești reprezintă aproximativ 5% din materialul ceramic recoltat (Федоров 1960, 37; Пачкова, Романовская 1983, 63; Munteanu 2004, 147).

Înainte de a încerca să analizăm această categorie de vase, trebuie să remarcăm că, materialul amforistic este destul de fragmentar și rareori ne oferă posibilitatea restabilirii formelor întregi, ceea ce provoacă unele dificultăți în identificarea centrului de producție. În orice caz, în baza informației de care dispunem în prezent, putem să indicăm următoarele centre elenistice – Rhodos, Sinope, Cos, Chersones, Thasos, Bospor și Olbia (Babeș 1985, 193; Conovici 1992, 10; Babeș 1993, 72-75; Munteanu 2004, 148). Dintre ele, primul loc după frecvență îl dețin amforele rhodiene (fig. 1).

Un număr impresionant de fragmente, provenite de la circa 50 de amfore, s-au recuperat în așezarea de la Lunca Ciurei. După forma toartelor, a pi-

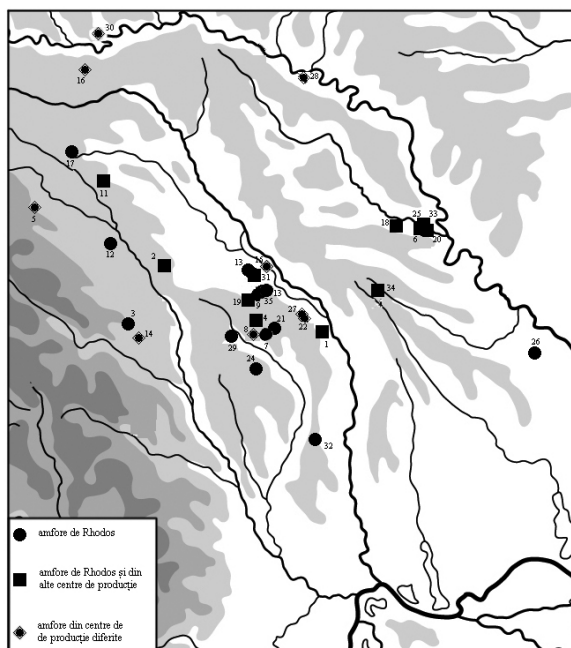

Fig. 1. Răspândirea amforelor grecești în mediul culturii Poienești-Lucașeuca: 1. **Arsura**, jud. Vaslui, România; 2. **Băiceni**, jud. Iași, România; 3. **Bor-niș**, jud. Neamț, România; 4. **Borosești**, jud. Iași, România; 5. **Botoșana**, jud. Suceava, România; 6. **Brănești**, r-nul Orhei, Republica Moldova; 7. **Buhă-iești**, jud. Vaslui, România; 8. **Căzânești**, jud. Vaslui, România; 9. **Cercu**, jud. Iași, România; 10. **Ciurea**, jud. Iași, România; 11. **Cucorăni**, jud. Botoșani, România; 12. **Dolheștii-Mari**, jud. Suceava, România; 13. **Dorobanți**, jud. Iași, România; 14. **Ghelăiești**, jud. Neamț, România; 15. **Iași „Curtea Domneas-că”**, jud. Iași, România; 16. **Kruglik**, reg. Cernăuți, Ucraina; 17. **Lozna „Hlibicioc”**, jud. Botoșani, România; 18. **Lucașeuca „II”**, r-nul Orhei, Republica Moldova; 19. **Lunca Ciurei**, jud. Iași, România; 20. **Măscăuți**, r-nul Criuleni, Republica Moldova; 21. **Mircești**, jud. Vaslui, România; 22. **Moșna**, jud. Iași, România; 23. **Orheiul-Vechi**, r-nul Orhei, Republica Moldova; 24. **Poienești „III”**, jud. Vaslui, România; 25. **Potârca**, r-nul Orhei, Republica Moldova; 26. **Purcari**, r-nul Ștefan-Vodă, Republica Moldova; 27. **Răducăneni**, jud. Iași, România; 28. **Rudi**, r-nul Soroca, Republica Moldova; 29. **Sofronești**, jud. Vaslui, România; 30. **Sokol**, reg. Cernăuți, Ucraina; 31. **Șorogari**, jud. Iași, România; 32. **Suletea**, jud. Vaslui, România; 33. **Trebujeni**, r-nul Orhei, Republica Moldova; 34. **Ulmu**, r-nul Ialoveni, Republica Moldova; 35. **Vlădiceni**, jud. Iași, România.

¹ Pregătirea acestui studiu a fost posibilă grație bursei oferite de DAAD cu ocazia unui stagiu de documentare la Institut für Prähistorische Archäologie der Frein Universität Berlin. Exprim mulțumiri gazdelor pentru condițiile extraordinare de lucru care mi-au fost oferite în incinta bibliotecii institutului.

² Câteva fragmente de ceramică cu firnis roșu și negru provin din așezările de la Lunca Ciurei (Petrescu-Dîmbovița et al. 1955, 186; Teodor 1987, 89; Babeș 1993, 75, Taf. 30/9; 31/10) și Lucașeuca II (Федоров 1960, 241, 244; Babeș 1993, 75).

ciorușelor (fig. 2/6-8, 14), dar, mai ales, datorită ștampilelor care au putut fi citite, s-a constatat că cele mai multe fragmente aparțin Rhodosului, urmând amfore de Thasos și Cos (Teodor 1987, 89; Babeș 1993, 72, 75). Lotul de ștampile rhodiene de la Lunca Ciurei este compus din 19(?) ștampile (Tudor 1954, 82; Tudor 1967, 39, 52-53; Teodor 1987, 89, fig. 23, 24; Conovici 1986, 136; Conovici 1992, 10; Babeș 1993, 204-206; Mateevici 2007, 100).

Cea mai veche ștampilă rhodiană de la Lunca Ciurei menționează pe Xenophantos I (cat. 6) (descoperită în stratul de cultură (?) al așezării) (Petrescu-Dîmbovița et al. 1955, fig. 14; Tudor 1967, 53, cat. 7; Babeș 1993, 205, cat. 7), eponim care aparține perioadei II b după Finkielszteijn, dataată între anii 219-210 a. Chr. (Finkielszteijn 2001, tab. 19; Jöhrens 2005, 92, Abb. 6/1; Mateevici 2009, 268, 269, cat. 5-6).

Ceilalți șase magistrați sunt grupați într-o perioadă relativ compactă. Astfel, activitatea magistratului Nikasagoras I (cat. 4) a apărut pe o ștampilă recuperată din stratul de cultură al așezării (Teodor 1987, fig. 23/9; Babeș 1993, 206), a fost dataată aproximativ în anul 185 a. Chr. (Grace 1985, 8; Jöhrens 2001, 395-396, tab. 4, cat. 85-87). Reținem și opinia exprimată de G. Finkielszteijn, care îl atribuie perioadei III d³ și îl datează la circa 172/170 a. Chr. (Finkielszteijn 2000, 145, CRh. 14; Finkielszteijn 2001, 110, 115, 117, 122, 125, 192, tab. 19).

Activitatea magistratului Theaidetos (fig. 2/12, cat. 5), al cărui nume a apărut pe o ștampilă descoperită în locuința nr. 2 (Petrescu-Dîmbovița et al. 1955, fig. 14; Tudor 1967, 52, cat. 6; Babeș 1993, 205, cat. 6), este încadrat de V.R. Grace în anul 184 a. Chr. (Grace 1985, 8), aceeași datare o propune N. Conovici (Conovici 1992, 10), M.

³ Deși în prezent se cunosc trei eponimi rhodieni ce poartă numele Nikasagoras (Finkielszteijn 2001, 73, 92, 106, 115, 117, 181, tab. 19-20; Jöhrens 2005, 91; Zajcev 2005, tab. 1), credem că ștampila de la Lunca Ciurei ar aparține magistratului Nikasagoras I, nu celui din perioada IIa, activitatea căruia este dataată în 230 a. Chr. (Finkielszteijn 2001, 181), cum consideră N. Mateevici (Mateevici 2009, 269, cat. 2). Pentru a ne susține opinia amintim că din locuința nr. 7 a fost recuperat fragmentul unei toarte ce poartă numele fabricantului Damoktraes I cu ștampilă secundară „A” (Teodor 1987, 84, fig. 23/7; Conovici 1992, 10, nota 39). Potrivit lui V.R. Grace acest tip de ștampilă este de pe timpul lui Nikasagoras I (Grace 1985, 45). Întrucât până în prezent nu cunoaștem producători, ce poartă numele Damokrates, mai timpurii, opinăm că eponimul Nikasagoras atestat la Lunca Ciurei aparține perioadei III d după Finkielszteijn.

Babeș (Babeș 1993, 73) și G. Jöhrens (Jöhrens 2001, 390, tab. 4, cat. 59-61). O opinie diferită a fost exprimată de G. Finkielszteijn. Potrivit lui, Theaidetos a activat în perioada III d, mai exact la cca 171/169 a. Chr. (Finkielszteijn 2001, tab. 19).

Eponimului Athanadotos, întâlnit pe o toartă ștampilată descoperită în locuința nr. 9 (Teodor 1987, fig. 23/1; Babeș 1993, 206), este datat în anul 183 a. Chr. (Grace 1985, 8; Conovici 1992, 10, nota 39; Babeș 1993, 73; Jöhrens 2001, 380, tab. 4, cat. 8-12). Pe de altă parte, G. Finkielszteijn îl încadrează în subgrupa III d (Finkielszteijn 2001, tab. 19), mai exact la cca 170/168 a. Chr. (Finkielszteijn, tab. 19), aceeași datare o propune și J.P. Zajcev (Zajcev 2005, tab. 1).

Un alt magistrat, Aristodamos II (cat. 3), al cărui nume a putut fi citit pe fragmentul unei toarte ștampilate descoperite *in situ* (Petrescu-Dîmbovița et al. 1955, fig. 14; Tudor 1967, 52, cat. 2; Babeș 1993, 205, cat. 2), este datat de V. Lungu în anul 191 a. Chr. (Lungu 1990, 216, tab. I). V.R. Grace și G. Jöhrens îl plasează între 182/176 a. Chr. (Grace 1985, 8; Jöhrens 2001, 383, tab. 4, cat. 23), iar G. Finkielszteijn îl încadrează în perioada III e, mai exact în anii 166/164 a. Chr. (Finkielszteijn 2001, 192, tab. 19).

Activitatea eponimului Xenophon, apărut pe o ștampilă descoperită *in situ* (Teodor 1987, fig. 23/3; Babeș 1993, 73, 206), pe baza asocierilor cunoscute în depozitul de la Pergam, a fost plasată între 182/176 a. Chr. (Grace 1985, 8; Conovici 1992, 10, nota 39; Babeș 1993, 73). Conform ultimelor cercetări în domeniu Xenophon este datat la cca 164/162 a. Chr. (Finkielszteijn 2001, tab. 19; Jöhrens 2005, Abb. 6/2; Zajcev 2005, tab. 1).

O ultimă ștampilă de eponim, descoperită la Lunca Ciurei, îi aparține lui Agestratos II (cat. 2). Menționat pe o ștampilă recuperată din stratul de cultură (Teodor 1987, fig. 23/5; Babeș 1993, 206), respectivul magistrat a fost datat de V.R. Grace în anii 182/176 a. Chr. (Grace 1985, 8), iar G. Finkielszteijn îl atribuie perioadei III e, datându-i activitatea în 161 a. Chr. (Finkielszteijn 2001, 192).

Cele opt ștampile, care poartă numele a cinci producători rhodieni, descoperite la Lunca Ciurei, au o datare mai puțin strictă, care uneori poate depăși limitele unei perioade sau sub perioade.

Cea mai timpurie șampilă de producător, descoperită în stratul de cultură și în locuința nr. 7, aparține fabricantului Damokrates I (cat. 9) (Petrescu-Dîmbovița et al. 1955, fig. 14; Tudor 1967, 52, cat. 3; Teodor 1987, fig. 23/7; Babeș 1993, 73, 205), a cărui activitate a fost încadrată de G. Jöhrens la sfârșitul perioadei a II-a și în perioada a III-a (Jöhrens 2001, 415, cat. 183-185), sau la cca 200-172 a. Chr. (Finkielsztejn 2000, 136, ARh. 2; Finkielsztejn 2001, 113-115). Potrivit lui V.R. Grace și N. Conovici, Damokrates cu șampilă secundară „A” – o astfel de șampilă fiind descoperită în locuința nr. 7 (Teodor 1987, fig. 23/7) – este de pe timpul lui Nikasagoras I (Grace 1985, 45; Conovici 1992, 10, nota 39).

Un alt producător, Antimachos (fig. 2/11, cat. 7), al cărui nume este imprimat pe o șampilă recuperată de la suprafața solului (Petrescu-Dîmbovița 1955, fig. 14; Babeș 1993, 73, 204, cat. 1), și-a desfășurat activitatea în timpul mai multor magistrați în perioada a III-a și la începutul perioadei a IV-a (Pratophanes, Hieron, Athanodotos, Ariston II, Aristodamos II, Aleximachos și Sosikles), acoperind astfel în cea mai mare parte intervalul corespunzător complexului de la Pergam (Sztetyło 2000, 93, cat. 56-57; Jöhrens 2001, 412, cat. 166-169; Irimia, Conovici, Ganciu 2011, 119-120).

Pe baza asocierii cu magistrații Sodamos și Iasikrates, se presupune că, fabricantul Dios (fig. 2/9, 15, cat. 10) – apărut pe trei fragmente de ștampile de la Lunca Ciurei (Petrescu-Dîmbovița ș.a. 1955, fig. 14; Tudor 1967, 52, cat. 4-5; Teodor 1987, fig. 23/2) – și-ar fi început activitatea la sfârșitul sec. III a. Chr. (Шелов 1975, 96, cat. 326; Lungu 1990, 216; Jöhrens 2001, 417, cat. 191-193; Irimia, Conovici, Ganciu 2011, 120) ori la sfârșitul perioadei IIIa, circa 190 a. Chr. (Finkielsztejn 2001, 193, tab. 19). Potrivit lui Jöhrens, acest producător își încetează activitatea pe la anul 176 a. Chr. (Jöhrens 2001, 417, cat. 191-193), iar după Finkielsztejn la cca. 167/165 a. Chr. (Finkielsztejn 2001, 90, 191-192, nota 66, tab. 19).

Un alt fragment de toartă de amforă rhodiană de la Lunca Ciurei poartă numele producătorului Marsyas (cat. 11) (Teodor 1987, fig. 23/6; Conovici 1992, 10, nota 39; Babeș 1993, 73, 206). Pe baza asocierii cu diferiți eponimi, activitatea fabricantului amintit s-ar fi desfășurat între 198 -

390-391; Lungu 1996, 51, cat. 6), 199/198-146 a. Chr. (Burow 1998, 94-95, cat. 257-268) sau în perioada anilor 184-154/153 a. Chr. (Finkielsztejn 2001, 192, 193, tab. 19).

Numele producătorul Sarapion (fig. 2/10, cat. 12) a apărut pe o șampilă descoperită în locuința nr. 1 (Petrescu-Dîmbovița et al. 1955, fig. 14; Tudor 1967, 53, cat. 8; Babeș 1993, 73, 205, cat. 8). În baza asocierii cu eponimii Athanodotos și Xenophon, G. Finkielsztejn presupune că acest fabricant a activat în cel de-al doilea sfert al sec. II a. Chr. (Finkielsztejn 2000, 140, BRh 1; Finkielsztejn 2001, tab. 19). Conform lui G. Jöhrens Sarapion aparține sfârșitului subperioadei a IIIId și IIIe, mai exact anilor 183-176 a. Chr. (Jöhrens 2001, 431, cat. 261).

Cel mai târziu fabricant rhodian, atestat până în prezent în așezarea de la Lunca Ciurei, dar și în mediul culturii P-L, este Damophilos⁴ (cat. 8). Fragmentul de amforă ce poartă numele acestui producător a fost recuperat din stratul de cultură a sitului (Tudor 1967, 53 cat. 11; Babeș 1993, 75, 205, cat. 11). G. Jöhrens, analizează asocierea acestuia cu eponimul Klenostratos și Leontidas, datând-o în perioada a V-a, adică între anii 145-108 a. Chr. (Jöhrens 2001, 416, cat. 188), aceeași datare o propune G. Finkielsztejn (Finkielsztejn 2001, tab. 19) și N. Mateevici (Mateevici 2009, 268, 272, cat. 46).

Din cele prezentate, reținem că în afara ștampilei ce poartă numele eponimului Xenophantos⁵, care aparține unei perioade timpurii – Iib după Finkielsztejn (Finkielsztejn 2001, tab. 19) – toate celelalte piese aparținând magistraților – Agesstratos, Aristodamos, Athanodotos, Nikasagoras, Theaidetos și Xenophon – pot fi încadrate, conform cronologiei propuse G. Finkielsztejn, în perioada IIIId - IIIe (Finkielsztejn 2001), respectiv între anii 172-161 a. Chr.

Această datare este oarecum susținută și de ștampilele ce poartă numele producătorilor. Astfel, în afară de Damophilos, ceilalți fabricanți au activat în prima jumătate a sec. II a. Chr.

⁴ M. Babeș a presupune că Damophilos ar fi un fabricant de Chersones (Babeș 1993, 75).

⁵ Așa cum remarca M. Babeș, și se pare că are dreptate, în așezarea de la Lunca Ciurei poate fi urmărit un nivel prebastic, reprezentat prin locuințele 2 și 3 (Babeș 1970, 227, nota 37; Babeș 1993, 204). Astfel, nu trebuie de exclusă posibilitatea ca acest fragment de amforă să aparțină așezării getice de la Lunca Ciurei.

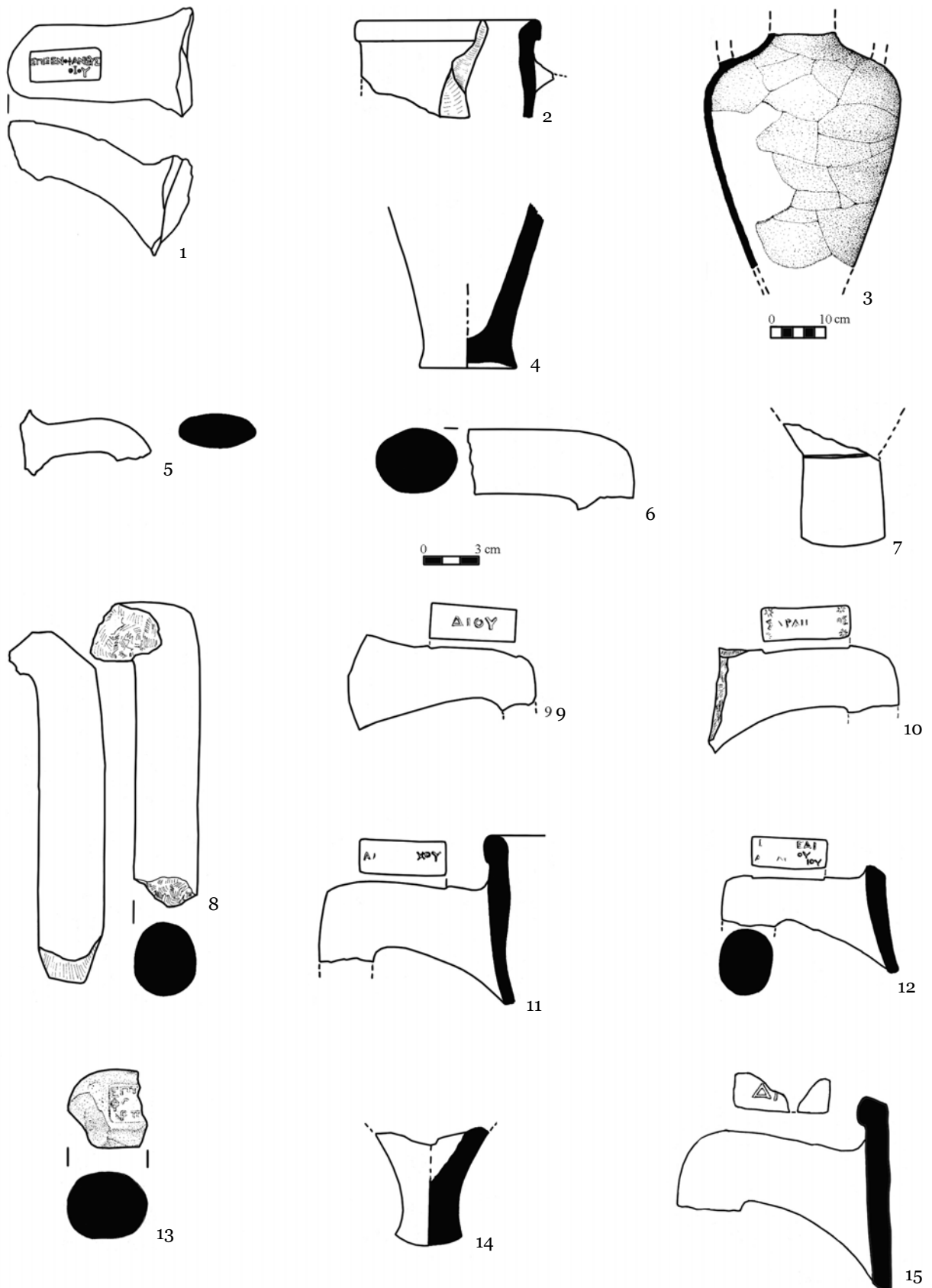

Fig. 2. Amfore elenistice descoperite în așezările de tip Poienești-Lucașeuca: 1 - Borniș (după Popovici 1981-1982); 2-4 - Ghelăiești (după Babeș 1993); 5 - Băiceni (după Babeș 1993). 6-12, 14 - Lunca Ciurei (după Babeș 1993), 13, 15 - Lunca Ciurei (după Teodor 1987).

Importul amforelor elinistice a fost semnalată și în așezarea de la Borniș. Din locuința nr. 2 a fost recuperat fragmentul unei toarte de amforă rhodiană care poartă numele eponimului Xenophanes (Popovici 1981-1982, 155, fig. 2) (fig. 2/1, cat. 1). Pe baza asocierilor cunoscute din depozitul de la Villanova, activitatea lui a fost plasată în 203 a. Chr. (Lungu 1990, tab. I), între 202-201 a. Chr. (Grace, Savvatiou-Pétropoulakou 1970, 294; Conovici 1992, 10; Munteanu 2004, 148) ori 199 a. Chr. (Jöhrens 2001, 397, cat. 93-94). Reținem că Finkielsztejn propune datarea respectivului magistrat în anul 189 a. Chr. (Finkielsztejn 2001, tab. 19; Mateevici 2009, 268). Oricare opinie am accepta, un lucru rămâne cert, fragmentul de amforă de la Borniș, foarte probabil, este cea mai veche șampilă rhodiană din mediul culturii P-L cunoscută până în prezent.

Prezența amforelor grecești a fost atestată și în așezarea de la Borosești. Printre aceste fragmente de amfore (fig. 3/3-5) se numără și două toarte șampilate, aparținând producției rhodiene, care poartă numele eponimului Aristeidas II⁶ (fig. 3/1-2, cat. 13-14) (Babeș 1970, 225, fig. 1/18; Babeș 1993, 73, Taf. 16/6; 17/2). Pe baza asocierilor cunoscute din depozitul de la Pergam s-a presupus că acest magistrat a activat între 182/176 a. Chr. (Grace 1985, 8; Conovici 1992, 10; Babeș 1993, 73). Conform ultimelor cercetări în domeniul, Aristeidas II este datat la cca 168/166 a. Chr. (Finkielsztejn 2001, tab. 19; Монахов 2003, 118-199, nota 55; Jöhrens 2005, Abb. 6/2; Zajcev 2005, tab. 1).

Importul amforelor grecești este documentat și la Lucașeuca II. Printre cioburile provenite de la pereții amforelor s-au descoperit și fragmente de toarte șampilate rhodiene (Романовская 1962, 298, fig. 4). Cea mai recentă dintre ele aparține producătorului Imas⁷ (fig. 3/6; cat. 15), care ar fi activat la începutul perioadei a IV-a după Grace, deci între anii 175-167 a. Chr. (Grace, Savvatiou-Pétropoulakou 1970, E. 7-9, 12, 14; Conovici 1992, 10), 175-146 a. Chr. (Jöhrens 2001, 421,

cat. 208-209) ori 160-146 a. Chr. (Finkielsztejn 2001, 193, tab. 20).

Printre amforele mai timpurii, descoperite la Lucașeuca II, o menționăm pe cea cu șampilă ce indică numele producătorului Agathokles⁸ (fig. 3/7, cat. 16) (Романовская 1962, 298, fig. 4/2). Pe baza asocierilor cu mai mulți magistrați (de la Philodamos până la Agestratos II) activitatea acestui producător este încadrată între sfârșitul perioadei IIIb și perioada IIIe (Jöhrens 2001, 408, cat. 146-153), deci în anii 194-180 a. Chr. (Jöhrens 2001, tab. 4) ori cca 183-161 a. Chr. (Finkielsztejn 2001, 193, tab. 20). Întrucât acest fragment a fost reutilizat ca lustruitor pentru ceramică, trebuie să admitem o ieșire din uz a amforei de multă vreme. De altfel, aceeași soartă au avut-o toartele de amfore și din alte așezări de tip P-L (Федоров 1960, 19, 35, 241, 243; Романовская 1962, 294, Романовская 1987, 210, 216, Теодор 1987, 84, 85).

Din același complex, locuința nr. 4, a fost recuperat fragmentul unei toarte pe care se poate vedea prepoziția ΕΠΙ (Романовская 1962, 298, fig. 4/3), iar *in situ* s-a găsit o toartă șampilată pe care s-a putut citi doar ultimele litere din numele eponimului/producătorului ΙΑ și luna ΒΑΤΡΟΜΙΟΥ (Федоров 1960, таб. 6/3; Пачкова, Романовская 1983, 65). În afară de exemplarele amintite, în această așezare s-au descoperit fragmente aparținând amforelor de Cos, Bospor și Olbia (Романовская 1962, 298; Munteanu 2004, 148).

După câte se pare numele de producător, Agathokles, apare pe fragmentul unei toarte de amforă rhodiană descoperită la Purcari (Романовская 1963, 31, рис. 1/1; Лапушнян, Никулицэ, Романовская 1974, 85; Babeș 1993, 73, 225).

Prezența importului elenistic, cel mai probabil de Rhodos, a fost semnalată în așezarea de la Lozna-Hlbicoc⁹ (Teodor, Șadurschi 1980, 229; Teodor 1992, 46, 49). Printre fragmente de recipiente recuperate se amintește partea superioară a unei amfore (Teodor, Șadurschi 1980, 229). Cu regret

⁶ Recent, fragmentul de toartă șampilată descoperit în groapa A/SI din această așezare a fost citit greșit de N. Mateevici, care l-a atribuit magistratului Teimasagoras (Mateevici 2007, 100, Mateevici 2009, 268, cat. 47).

⁷ Numele producătorului Imas apare și pe fragmentul de amforă rhodiană recuperată cu prilejul cercetărilor de suprafață, efectuate de N. Ciubotaru, în așezarea de tip P-L de la Buhăiești (Babeș 1993, 73, 194).

⁸ Ambele exemplare provin din locuința nr. 4 (Федоров 1960, 246).

⁹ Deși în descrierea a trei complexe – locuințele 1, 5 și 10 – S. Teodor consemnează descoperirea unor fragmente de amfore (Teodor 1992, 46, 48), concluziile sale sunt diametral opuse, cităm „În acest sens se remarcă lipsa amforelor elenistice...” (Teodor 1992, 69).

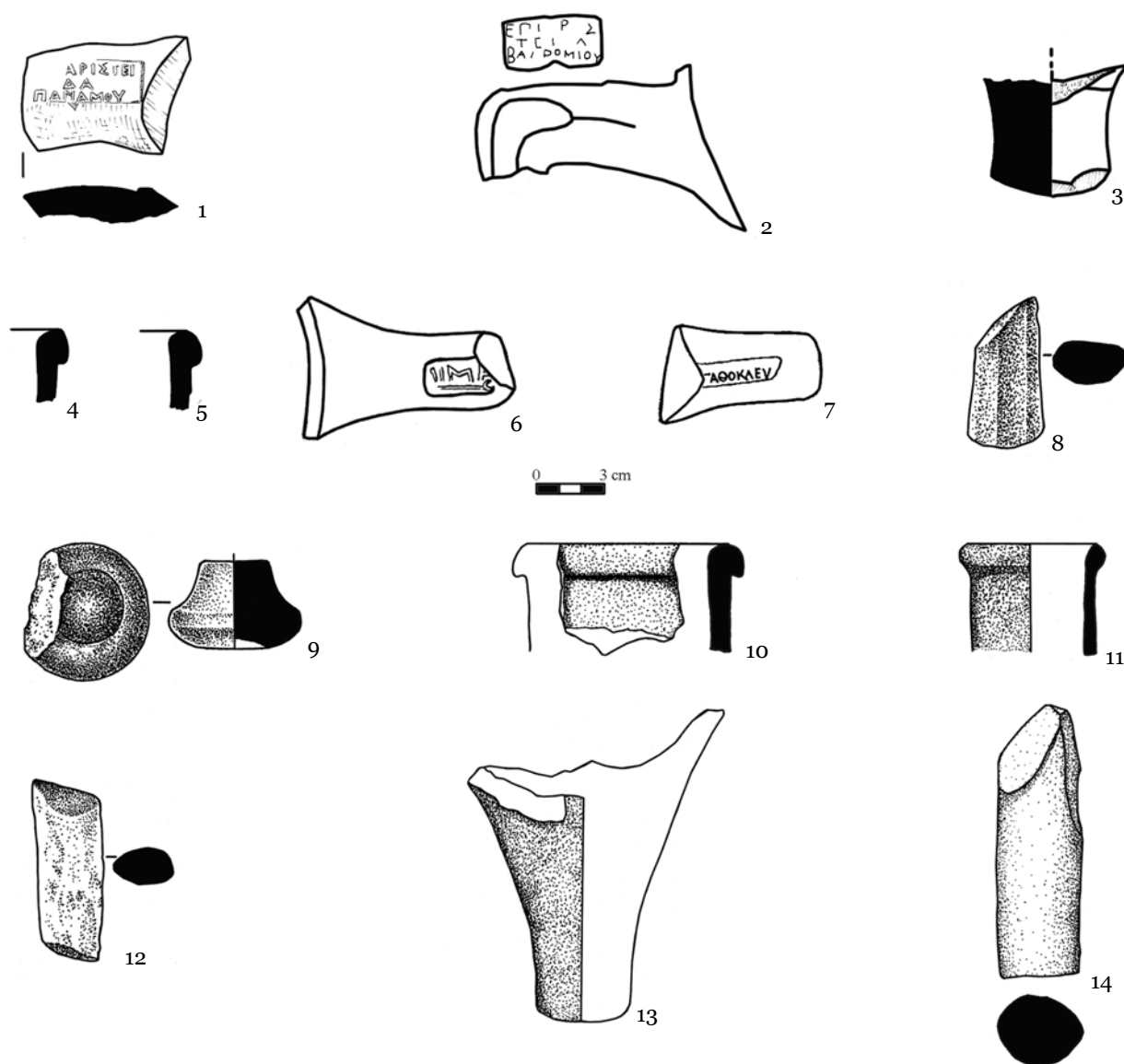

Fig. 3. Amfore elenistice descoperite în așezările de tip Poienești-Lucașeuca: 1-5 - Borosești (după Babeș 1993); 6-7 - Lucașeuca II (după Пачкова, Романовская 1983); 8-14 - Orheiul Vechi (după Postică, Munteanu 1999).

autorii săpăturilor nu au ilustrat cioburile descoperite, limitându-se doar a le menționa în text.

Fragmente de amfore elenistice au fost recuperate și din așezarea de la Orheiul Vechi (Postică, Munteanu 1999, 464). Printre fragmente de vase remarcăm buze de amfore (fig. 3/10-11), două piciorușe (fig. 3/9, 13) și trei toarte (fig. 3/8, 12, 14), una din ele fiind refolosită în calitate de lustruitor pentru ceramică (fig. 3/14). Întrucât materialul amforistic este foarte fragmentar nu s-a putut determina exact căror centre elenistice îi aparțin aceste fragmente de amfore (Postică, Munteanu 1999, 464).

Din așezarea de la Dolhești Mari s-au recuperat mai multe fragmente de vase ce provin de la diferite amfore elenistice (Andronic 1994, 235-242). Dintre ele, autorul, menționează fragmentul unei toarte de amforă șampilată, probabil, rhodiană, care, este ilizibilă (Andronic 1994, 242). Cu regret descoperirile amforistice nu sunt ilustrate.

Prezența importurilor elenistice a fost atestată și în așezarea de la Potârca, în care, recent, pe lângă vestigii arheologice atribuite culturii getice (sec. V-III a. Chr.) au apărut și cioburi tipice culturii P-L (Niculiță, Matveev, Potânga 1999, 287, 289, 299, 300; Arnăut 2003, 251; Matveev 2004, 116).

Este posibil ca unele fragmente de amfore să aparțină nivelului bastarnic. Printre descoperirile făcute, amintim fragmentul unei toarte de Rhodos pe care se putea citi doar prepoziția ΕΠΙ (Arnăut 2003, 251; Mateevici 2007, 100). De notat că forma toartei este una caracteristică amforelor rhodiene dateate între sfârșitul sec. III - începutul sec. II a. Chr. (Mateevici 2007, 100).

De notat că fragmente de amfore rhodiene au fost recuperate și din alte așezări de tip P-L, cum ar fi de la Băiceni (fig 2/5.) (László 1969, 79; Babeș 1993, 182, Taf. 21/8-9) și Vlădiceni (Zaharia, Petrescu-Dîmbovița, Zaharia 1970, 226; Babeș 1993, 217).

Din stațiunea de la Ghelăiești provin mai multe fragmente de amfore elenistice. Dintre ele remarcăm corpul unei amfore descoperite în groapa B/SIII (fig. 2/3) (Babeș 1993, 199, Taf. 25/1), fragmentul unei buze și a unui picioruș găsite *in situ* (fig. 2/2, 4) (Babeș 1993, 200, Taf. 26/47-48). Cu regret, starea fragmentară a recipientelor nu a permis stabilirea cu exactitate a centrului de producție (Babeș 1969, 211; Babeș 1993, 75). Judecând după descrierea pasteii, care este de culoare gălbuie sau cărămizie și conține uneori particule vizibile de nisip maroniu (Babeș 1969, 211), presupunem că unele fragmente de amfore descoperite la Ghelăiești ar fi de Chersones.

În unele situri cercetate sistematic s-au descoperit amfore aparținând doar unui centru de producție. Astfel, amfore de Chersones s-au recuperat în stațiunile de la Sokol (Вакуленко, Пачкова 1979, 12) și Kruglik (Тимошук, Винокур 1962, 74), iar de Cos la Мошна¹⁰ (Florescu, Melinte 1968, 131) și Rudi (Романовская 1973, 416; Babeș 1993, 75, Munteanu 2004, 148). În ultima așezare poate fi urmărită o situație deosebită, fiind unica stațiune din mediul culturii P-L în care s-au găsit amfore elenistice de culoare deschisă cu toarte bilobate, dateate în intervalul cuprins între sec. I a. Chr. - sec. I p. Chr. (Лапушнян, Никулицэ, Романовская 1974, 79; Babeș 1993, 226; Munteanu 2004, 148).

Prezența amforelor grecești a fost atestată și în alte așezări atribuite culturii P-L, cum ar fi Arsura (Teodor 1973, 54), Cercu, Dorobanți, Sofronești (Sîrbu 1979, 135, 136, 138; Babeș 1993, 194), Cucorâni, Șorogari (Teodor 1969, 326; Teodor 1975,

136), Brănești, Mășcăuți¹¹ și Ulmu¹² (Romanovskaja 1963, 28, 30; Romanovskaja 1987, 216, 223). Din păcate, piesele amforistice, semnalate în aceste puncte nu sunt ilustrate, autorii limitându-se doar la menționarea lor.

Căile de pătrundere a amforelor elenistice.

De multe ori s-a atras atenția că nu toate obiectele grecești descoperite în mediul barbar ar poseda o semnificație strict comercială, prin urmare aceste date nu întotdeauna sunt relevante la reconstituirea relațiilor comerciale dintre greci și barbari (Брашинский 1984, 20; Banaru 2009, 192).

Într-o oarecare măsură această situație poate fi urmărită în cazul nostru. În acest sens ținem să amintim că în literatura de specialitate s-a emis ipoteza că pătrunderea amforelor grecești în mediul culturii P-L nu reprezintă o consecință a relațiilor comerciale dintre polisurile grecești și bastarni, ci mai degrabă au ajuns în regiunile centrale și de nord ale Moldovei ca urmare a unor expediții barbare la sud de Dunăre (Conovici 1992, 10; Babeș 1993, 73-74, 153; Conovici 1996, 371).

Noua cronologie a amforelor rhodiene propusă de G. Finkielszteijn (Finkielszteijn 2001), ne permite să aducem câteva precizări cu privire la modalitățile de pătrundere a amforelor/produșelor grecești în silvostepa est-carpatică. După cum am văzut, majoritatea ștampilelor ce poartă numele unor eponimi rhodieni pot fi dateate foarte restrâns, între 172-161 a. Chr., conform cronologiei lui Finkielszteijn. Doar magistrații Xenophantos¹³ și Xenophanes sunt mai timpurii. Judecând după aceste date presupunem că o

¹¹ Potrivit lui M. Babeș și O. Munteanu, în siturile de la Brănești și Mășcăuți au fost descoperite doar amfore de Rhodos (Babeș 1993, 232, Fundliste zu Abb. 21; Munteanu 2004, 148). Pe de altă parte, în sursa primară, pentru așezarea de la Mășcăuți autoarea menționează „Обломки ручек, преимущественно с Родоса” (Романовская 1963, 28), iar cu privire la stațiunea de la Brănești Romanovskaja spune „...это обломки античных, по преимуществу родосских амфор” (Романовская 1963, 30), ceea ce se înseamnă că în siturile respective au fost semnalate fragmente de amfore aparținând și altor centre de producție.

¹² Deși la Ulmu au fost descoperite fragmente de amfore de Rhodos și Sinope (Romanovskaja 1987, 216, 223, 225; Babeș 1993, 227; Munteanu 2004, 148), N. Mateevici constată că prezența amforelor de Sinope, dateate între sfârșitul sec. III - începutul sec. II a. Chr., este atestată doar în habitatele tracogetice (Mateevici 2007, 103).

¹³ Este probabil ca Xenophantes să aparțină nivelului getic atestat în așezarea de la Lunca Ciurei.

¹⁰ N. Mateevici presupune că la Мошна au fost recuperate fragmente de amfore rhodiene (Mateevici 2007, 99).

parte din producția rhodiană din mediul culturii P-L, a ajuns în spațiul carpato-nistrean ca urmare a expediției germanicilor la sud de Dunăre din anul 168 a. Chr., făcută la îndemnul regelui macedonean Perseu (Conovici 1992, 11; Babeș 1993, 153), despre care vorbesc sursele scrise ale timpului (Plutarh, 12). Totodată, prezența importului elenistic, în general, și rhodian, în special, atât ante cât și post 168 a. Chr. ne permite să spunem că una din căile de „procurare” a producției elenistice au fost contactele, nu întotdeauna pașnice, ale bastarnilor, atât cu polisurile grecești de pe litoralul Mării Negre, cât și cu locuitorii unor cetăți și așezări dacice din sudul Moldovei și Dobrogea¹⁴ (Babeș 1993, 153).

Cunoscând faptul că pătrunderea importului rhodian în silvostepa est-carpatică continuă și în a doua jumătate a sec. II a. Chr., după cum o demonstrează fragmentul de toartă șampilată ce poartă numele fabricantului Damophilos, datat între 145-108 a. Chr. (Finkielsztejn 2001, tab. 19) (cat. 8), vom fi mai atenți în periodizarea stațiunilor culturii P-L. Amintim, în acest sens, că M. Babeș separa așezările în situri unde apar amfore rhodiene șampilate (datate între cca 210-146 a. Chr.) (faza I-a) și cele în care asemenea vestigii lipsesc (faza II) (Babeș 1985, 203; Babeș 1993, 146). Acest aspect însă, reprezintă o altă problemă, care necesită o abordare separată.

Sperăm că analiza dată, dar și discuțiile care vor urma să impulsioneze cercetările întru rezolvarea acestor interesante probleme de ordin istorico-arheologic.

¹⁴ Că bastarnii, cu diferite ocazii, au trecut prin teritoriul dacic din sudul Moldovei, răsăritul Munteniei și în Dobrogea o dovedesc descoperirile de la Satu Nou „Valea lui Voicu”, Novosel'skoe II și Săveni. În cadrul cercetărilor care vizau fortificația geto-dacică de la Satu Nou (com. Oltina, jud. Constanța), pe lângă vestigii getice, au apărut și fragmente de vase de tip P-L (Irimia, Conovici 1989, 121-122; Conovici 1992, 5, fig. 1-2; Babeș 1993, Taf. 52). Prezența ceramicii bastarne la o dată timpurie (cca 220-210 a. Chr.) a fost pusă pe seama unei incursiuni a germanicilor, care a condus la părăsirea așezării fortificate (Irimia, Conovici 1989, 122; Conovici 1992, 9).

¹⁴ Novosel'skoe II (reg. Odessa) în urma cercetărilor arheologice s-au recuperat mai multe fragmente de vase caracteristice culturii P-L (Бруяко 2009, 346, рис. 5/7, 6/4, 9), iar la Săveni (jud. Ialomița) cu prilejul unor periegeze a fost descoperită o fibulă pomeraniană (Babeș, Coman 2005), piesă care, indiscutabil, trebuie pusă pe seama migrației bastarnilor în regiunea est-carpatică.

Catalog

1. [ἐπι] Ξενοφάνεος

[Υακιν]θίου

Bornis, șampilă rectangulară, a eponimului Ξενοφάνεος, descoperită în locuința nr. 2. Același eponim la Sztetyłło 2000, 84, cat. 37-38; Jöhrens 2001, 397, cat. 93-94.

2. ἐπι Ἄγεσ

[τρά]τον

[Βαδρο]μίου

Lunca Ciurei, șampilă rectangulară a eponimului Ἄγεστράτον II, recuperată prin săpăturile din anii 1981-1982. Burow 1998, 80, cat. 22; Jöhrens 2001, 379; cat. 2.

3. ἐπι

Ἀριστοδάμος

Υακινθίου

Lunca Ciurei, șampilă dreptunghiulară a eponimului Ἀριστοδάμος II, descoperită la suprafața solului în anul 1952. Шелов 1994, cat. 14; Szytyłło 2000, 73, cat. 11.

4. ἐπι Νικα

[σα]γόρα

Ἀ[ρταμιτίου]

Lunca Ciurei, șampilă eponimică dreptunghiulară aparținând magistratului Νικασαγόρα, descoperită în anii 1981-1982. Același eponim la Jöhrens 2001, 395, cat. 85-86 (cu alte luni).

5. ἐπι Θ]εαι

[δήτ]ον

Ἀρταμιτίου

Lunca Ciurei, șampilă rectangulară puternic corodată aparținând eponimului Θεαίδητος, recuperată, probabil, din locuința nr. 1. Același magistrat la Sztetyłło 2000, 80, cat. 28; Jöhrens 2001, 390, cat. 59-61 (cu indicarea altor luni).

6. ἐπι Ξε[νοφών]

τ[ος]

Ἀγρι[αντίου]

Lunca Ciurei, toartă de amforă ruptă în două. Magistratul Ξενοφάντος I sau Ξενοφον, descoperită în anul 1954. Același eponim la Conovici, Irimia 1991, 163, cat. 274 (cu indicarea altei luni).

7. Ἀν[τιμά]χον

Lunca Ciurei, șampilă rectangulară cu numele producătorului Ἀντιμάχος, a fost descoperită la suprafața solului în anul 1952. Același fabricant la Sztetyłło 2000, 93, cat. 56; Jöhrens 2001, 412, cat. 166-169.

8. [Δα]μοφίλον

Lunca Ciurei, ștampilă rectangulară, descoperită la suprafața solului în 1952, aparținând producătorului Δαμοφίλον.

9. Δ[αμο]κρά[τενς]

Lunca Ciurei, ștampilă circulară ștearsă și cu o floare de rodie în centru cu numele fabricantului Δαμοκράτενς, a fost descoperită la suprafața solului în 1952. Același fabricant la Finkielszteijn 2000, 136, ARh 2; Sztetyło 2000, 95, cat. 63-65; Jöhrens 2001, 415, cat. 183-185.

10. Δίον

Lunca Ciurei, două toarte ștampilate descoperite, probabil, în locuința nr. 1, purtând numele producătorului Δίος. Același fabricant la Шелов 1975, cat. 68; Jöhrens 2001, 417, cat. 192-193.

11. Μάρ[σνα]

Σμι[νθίον]

Lunca Ciurei, ștampilă rectangulară a fabricantului Μάρύας, descoperită în anii 1981-1982. Barker 1999, 114, cat. 4; Jöhrens 2001, 425, cat. 230.

12. Σαραπιώνος

Lunca Ciurei, toartă de amforă ștampilată ușor tocită, care poartă numele producătorului Σαραπιών și steluțe în cele patru colțuri. Шелов 1994, cat. 199-200; Jöhrens 2001, 431, cat. 261.

13. [ἐπι]Ἀριστεί

δα

Πανάμον

Borosești, ștampilă dreptunghiulară, mai slab imprimată în partea stângă, aparține magistratului Ἀριστείδα. Piesa descoperită în complexul J/SIII, prezintă pe ambele părți de ruptură urme de șlefuire. Același magistrat la Шелов 1975, cat. 40.

14. ἐπι [Ἀ]ρ[ι]σ

τε[δ]α

Βα[δ]ρομίου

Borosești, ștampilă dreptunghiulară, cu un mic triunghi în relief în câmpul adâncit, aparținând magistratului Ἀριστείδας. Toarta a fost descoperită în groapa A/SI.

15. Ἰμ[α]

Lucașeuca II, ștampilă dreptunghiulară, descoperită în locuința nr. 4, poartă numele producătorului Ἰμας. Шелов 1975, cat. 368; Шелов 1994, cat. 152-154; Jöhrens 2001, 421, cat. 208.

16. Ἀγαθοκλεήν

Lucașeuca II, ștampilă rectangulară, recuperată din locuința 4 cu numele Ἀγαθοκλεής. Piesa a fost refolosită ca șlefuitor pentru ceramică. Шелов 1994, cat. 102; Sztetyło 2000, 90, cat. 52; Jöhrens 2001, 408-409, cat. 146-150.

Bibliografie

- Andronic 1994:** M. Andronic, Așezarea din sec. II-I î. Hr. de la Dolhești-Mari. Memoria Antiquitatis XIX, 1994, 235-242.
- Arnăut 2003:** T. Arnăut, Vestigii ale sec. VII-III a. Chr. în spațiul de la răsărit de Carpați (Chișinău 2003).
- Babeș 1969:** M. Babeș, Noi date privind arheologia și istoria bastarnilor. O „fibulă pomeraniană” descoperită la Ghelăiești. SCIV 20/2, 1969, 195-218.
- Babeș 1970:** M. Babeș, Dacii și bastarnii. Memoria Antiquitatis II, 1970, 215-236.
- Babeș 1985:** M. Babeș, Date arheologice și istorice privind partea de nord-est a Daciei în ultimele secole înaintea erei noastre. SCIVA 36/3, 1985, 183-214.
- Babeș 1993:** M. Babeș, Die Poienești-Lucaševka-Kultur. Ein Beitrag zur kulturgeschichte in Raum ostlich der Karpaten in der letzten Jahrhunderten vor Christi Geburt (Bonn 1993).
- Babeș, Coman 2005:** M. Babeș, R. Coman, O nouă „fibulă pomeraniană” în România. ArhMold XXVIII, 2005, 139-148.
- Banaru 2009:** V. Banaru, Cu privire la modalitățile necomerciale de difuzare a produselor grecești în nordul și nord-vestul Pontului Euxin. In: (red. A. Zanoci, T. Arnăut, M. Băț) Studia Archeologiae et Historiae Antiquae. Doctissimo viro Scientiarum Archeologiae et Historiae I. Niculiță anno septuagesimo aetatis suae, dedicatur (Chișinău 2009), 191-196.
- Barker 1999:** C. Barker, Hellenistic Stamped Amphora Handles Held in the Nicholson Museum, Sydney. Mediterranean Archeology 12, 1999, 111-122.
- Burow 1998:** J. Burow, Die übrigen Stempel aus Pergamon. In: (Hrsg. Ch. Börker, J. Burow) Die hellenistischen Amphorenstempel aus Pergamon. Pergamonische Forschungen 11 (Berlin 1998), 71-138.
- Buzoianu 1992:** L. Buzoianu, Importurile amforistice la Tomis în perioada elinistică. Pontica XXVI, 1992, 99-163.

- Conovici 1986:** N. Conovici, Repere arheologice pentru datarea unor așezări geto-dacice. Cultură și civilizație la Dunărea de Jos II, 1986, 129-142.
- Conovici 1992:** N. Conovici, Noi date arheologice privind începuturile culturii Poienești-Lukasevka și prezența bastarnilor în Dobrogea. SCIVA 43/1, 1992, 3-14.
- Conovici 1996:** N. Conovici, Pe marginea unei recenzii. SCIVA 47/4, 1996, 369-373.
- Conovici, Irimia 1991:** N. Conovici, M. Irimia, Timbre amphoriques et autres inscriptions céramiques découverts à Satu Nou (com. de Oltina, dép. de Constantza). Dacia N.S. XXXV, 1991, 139-175.
- Finkielsztejn 2000:** G. Finkielsztejn, Amphoras and Stamped Handles from „Akko”. Atiqot 39, 2000, 135-153.
- Finkielsztejn 2001:** G. Finkielsztejn, Chronologie détaillée et révisée des éponymes amphoriques rhodins de 270 à 108 av. J.-C. Premier bilan. BAR, Intern. ser. (Oxford 2001).
- Florescu, Melinte 1968:** A. Florescu, G. Melinte, Cetatea traco-getică din a doua jumătate a mil. I î.e.n. de la Moșna (jud. Iași). SCIV 19/1, 1968, 129-134.
- Grace 1985:** V.R. Grace, The Middle Stoa Dated by Amphora Stamps. Hesperia 54, 1985, 1-54.
- Grace, Savvatianou-Pétropoulakou 1970:** V. Grace, M. Savvatianou-Pétropoulakou, La timbres amphoriques grecs. In: (red. Ph. Burneau) L'îlot de la maison des comédiens. Exploration archéologique de Délos XXVII, 277-381.
- Jöhrens 2001:** G. Jöhrens, Amphorenstempel hellenistischer Zeit aus Tanais. EA 7, 2001, 367-479.
- Jöhrens 2005:** G. Jöhrens, Der Pergamon-Komplex, die rhodische Stempelchronologie und das Gründungsdatum von Tanais. EA 11, 2005, 87-101.
- Irimia, Conovici 1989:** M. Irimia, N. Conovici, Așezarea getică fortificată de la Satu Nou „Valea lui Voicu” (com. Oltina, jud. Constanța). Thraco-Dacica X/1-2, 1989, 115-154.
- Irimia, Conovici, Ganciu 2011:** M. Irimia, N. Conovici, A. Ganciu, Sondajul arheologic de la Satu Nou „Vadul Vacilor” (com. Oltina, jud. Constanța) (Constanța 2011).
- László 1969:** A. László, Așezarea daco-getică de la Băiceni (sec. IV-II î.e.n.). ArhMold VI, 1969, 65-90.
- Lungu 1990:** V. Lungu, Nouvelles données concentrant la chronologie des amphores rhodiennes de la fin du IIIe siècle au début du Ier siècle av. J.C. Dacia N.S. XXXIV, 1990, 209-217.
- Matveev 2004:** S. Matveev, Reconstrucția sistemului de fortificație a cetății Potârca (jud. Orhei). Studiu de caz. In: (red. T. Arnăut, O. Munteanu, S. Musteață) Studio in Honorem Gh. Postică (Chișinău 2004), 115-120.
- Mateevici 2007:** N. Mateevici, Amfore grecești în mediul barbar din nord-vestul Pontului Euxin în sec. VI - începutul sec. II a. Chr. (Chișinău 2007).
- Mateevici 2009:** N. Mateevici, Unele modificări privind datarea ștampilelor amforistice ale Rhodosului descoperite în mediul barbar al spațiului nord-vest pontic. Tyragetia s.n. 1, vol. III (XVIII), 2009, 267-276.
- Munteanu 2001:** O. Munteanu, Unele particularități ale așezării de tip Poienești-Lucașevca de la Orheiul Vechi. In: (red. G. Florea et al.) Studii de istorie antică. Omagiu profesorului Ioan Glodariu (Cluj-Napoca 2001), 43-56.
- Munteanu 2004:** O. Munteanu, Lanțul slăbiciunilor sau unde au dispărut geții. In: (red. T. Arnăut, O. Munteanu, S. Musteață) Studio in Honorem Gh. Postică (Chișinău 2004), 141-152.
- Niculiță, Matveev, Potângă 1999:** I. Niculiță, S. Matveev, E. Potângă, Cetatea traco-getică de la Potârca. In: Cercetări arheologice în aria nord-tracă, III (București 1999), 279-343.
- Petrescu-Dîmbovița et al. 1955:** M. Petrescu-Dîmbovița, M. Dinu, A. Florescu ș.a., Șantierul arheologic de la Trusești, SCIV 6/1-2, 1955, 165-194.
- Popovici 1981-1982:** R. Popovici, Descoperirile din sec. III-II î.e.n de la Borniș-Neamț. Cercetări istorice 12-13, 1981-1982, 153-158.
- Postică, Munteanu 1999:** Gh. Postică, O. Munteanu, Așezarea de tip Poienești-Lucașevca de la Orheiul Vechi. In: Cercetări arheologice în aria nord-tracă, III (București 1999), 457-494.
- Rădulescu et al. 1993:** A. Rădulescu, M. Bărbulescu, L. Buzoianu, N. Cheluță-Georgescu, Observații privind așezarea greco-autohtonă de la Albești (jud. Constanța). Pontica XXVI, 1993, 121-158.
- Romanovskaja 1987:** M.A. Romanovskaja, Așezarea de la Ulmu, ArhMold XI, 1987, 207-226.
- Sîrbu 1979:** V. Sîrbu, Considerații privind importul amforelor elene și elenistice pe teritoriul României (sec. VI-I î.e.n.). Danubius VIII-IX, 1979, 123-140.
- Sztetyłło 2000:** Z. Sztetyłło, Pottery Stamps. Tell Atrib 1985-1995 I. Travaux du Centre d'archéologie méditerranéenne de l'Académie Polonaise de Sciences 34, 2000, 53-163.
- Teodor 1969:** S. Teodor, Așezarea din secolele III-II î.e.n. de la Șorogari. ArhMold VI, 1969, 321-328.
- Teodor 1975:** S. Teodor, Săpăturile de la Cucorâni. ArhMold VIII, 1975, 121-145.

- Teodor 1980:** S. Teodor, Așezarea din epoca Latène de la Botoșana. SCIVA 31/2, 1980, 181-227.
- Teodor 1987:** S. Teodor, Cercetările arheologice de la Ciurea. ArhMold XI, 1987, 65-102.
- Teodor 1992:** S. Teodor, Cercetările arheologice de la Lozna-Hlibicioc, jud. Botoșani. ArhMold XV, 1992, 64-69.
- Teodor, Șadurschi 1980:** S. Teodor, P. Șadurschi, Așezarea din cea de a doua epocă de la Lozna, jud. Botoșani. MCA X, 1980, 225-237.
- Tudor 1954:** D. Tudor, Amfore elenistice descoperite în adâncul teritoriul RPR. In: Studii și referate privind istoria României. Din lucrările sesiunii lărgite a secțiunii de științe istorice, filozofice și economico-juridice, 21-24 decembrie 1953, I (București 1954), 81-88.
- Tudor 1967:** D. Tudor, Răspîndirea amforelor grecești ștamplate în Moldova, Muntenia și Oltenia. ArhMold V, 1967, 37-80.
- Zaharia, Petrescu-Dîmbovița, Zaharia 1970:** N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița, Em. Zaharia, Așezări din Moldova. De la paleolitic pînă în secolul al XVIII-lea (București 1970).
- Zajcev 2005:** J.P. Zajcev, Absolute and Relative Chronology of Scythian Neapolis in the 2nd century BC. In: (Ed. Vl. F. Stolba, L. Hannestad) Chronologies of the Black Sea area in the period 400-100 BC (Aarhus 2005), 259-273.
- Брашинский 1984:** И.Б. Брашинский, Методы исследования античной торговли (Ленинград 1984).
- Бруяко 2009:** И.В. Бруяко, От Скифии к Сарматии: десять лет спустя. Stratum plus 3, 2005-2009, 329-370.
- Вакуленко, Пачкова 1979:** Л.В. Вакуленко, С.П. Пачкова, О культурной принадлежности поселения у села Сокол. В сб.: (отв. ред. В.Д. Баран) Славяне и Русь (Киев 1979), 5-21.
- Лапушнян, Никулицэ, Романовская 1974:** В.Л. Лапушнян, И.Т Никулицэ, М.А. Романовская, Памятники раннего железного века. В: АКМ, вып. 4 (Кишинев 1974).
- Монахов 2003:** С.Ю. Монахов, Греческие амфоры Северного Причерноморья (Саратов 2003).
- Пачкова 1977:** С.П. Пачкова, Поселение по близу села Крутлик на Буковине. Археология 23, 1977, 24-34.
- Пачкова, Романовская 1983:** С.П. Пачкова, М.А. Романовская, Памятники Карпато-Днестровского региона конца I тыс. до н.э. В сб.: (отв. ред. В.Д. Баран) Славяне на Днестре и Дунае (Киев 1983), 48-76.
- Романовская 1962:** М.А. Романовская, Селище Лукашевка II. СА 3, 1962, 293-298.
- Романовская 1963:** М.А. Романовская, Позднегетские поселения Молдавии. КСОГАМ, 1963, 26-32.
- Романовская 1965:** М.А. Романовская, Раскопки в Бранештах в 1962 году. КСИА 102, 1965, 37-42.
- Романовская 1973:** М.А. Романовская, О работе гетского отряда. В сб.: АО 1972 (Москва 1973), 415-416.
- Тимошук, Винокур 1962:** Б.А. Тимошук, И.С. Винокур, Памятники эпохи полей погребений на Буковине. КСИА 90, 1962, 73-76.
- Федоров 1960:** Г.Б. Федоров, Население Пруто-Днестровского междуречья в I т. н.э. МИА 89, 1960.
- Шелов 1975:** Д.Б. Шелов, Керамические клейма из Танаиса (Москва 1975).
- Шелов 1994:** Д.Б. Шелов, Новая коллекция эллинистических керамических клейм из Танаиса. Вестник Танаиса 1, 1994, 9-43.

Die griechische Amphoren in der Poienești-Lucașeuca-Kultur

Zusammenfassung

In dem Gebiet der Poienești-Lucașeuca-Kultur sind hellenistische Amphoren die wichtigsten Importfunde. In diesem Raum wurden hellenistische Importfunde in 35 Siedlungen gefunden. In den Siedlungen, welche durch systematische Ausgrabungen studiert wurden, sind griechische Amphoren mit circa 5% bei der Keramik vertreten. Die hellenistische Produktion tritt in diesem Gebiet ab dem ersten Viertel des 2. Jhr. v. Chr. auf. Die meisten Amphoren datieren aber in das zweite Viertel dieses Jahrhunderts.

Abbildungsliste:

Abb. 1. Verbreitung der hellenistischen Amphoren in der Poienești-Lucașeuca-Kultur.

Abb. 2. Die hellenistischen Amphoren gefunden in der Poienești-Lucașeuca-Kultur: 1 - Borniș (nach Popovici 1981-1982); 2-4 - Ghelăiești (nach Babeș 1993); 5 - Băiceni (nach Babeș 1993); 6-12, 14 - Lunca Ciurei (nach Babeș 1993), 13, 15 - Lunca Ciurei (nach Teodor 1987).

Abb. 3. Die hellenistischen Amphoren gefunden in der Poienești-Lucașeuca-Kultur: 1-5 - Borosești (nach Babeș 1993); 6-7 - Lucașeuca II - (nach Пачкова, Романовская 1983); 8-14 - Orheiul Vechi (nach Postică, Munteanu 1999).

Греческая керамика в Поенешть-Лукашевской культуре

Резюме

В Поенешть-Лукашевской культуре греческая керамика представляет самый обширный импортный материал. В этом регионе фрагменты эллинистических амфор были найдены на 35-и поселениях. На тех памятниках, где проводились систематические археологические раскопки, эллинистическая керамика составляет около 5% от всей обнаруженной керамики. Выяснилось, что греческая продукция поступает в Поенешть-Лукашевскую культуру с первой четверти II века до н.э.

Список иллюстраций:

Рис. 1. Распространение эллинистической керамики на памятниках Поенешть-Лукашевской культуры.

Рис. 2. Эллинистическая керамика найденная на памятниках Поенешть-Лукашевской культуры: 1 - Борниш (по Popovici 1981-1982); 2-4 - Гелэешть (по Babeș 1993); 5 - Бэичень (по Babeș 1993); 6-12, 14 - Лунка Чурей (по Babeș 1993); 13, 15 - Лунка Чурей (по Teodor 1987).

Рис. 3. Эллинистическая керамика найденная на памятниках Поенешть-Лукашевской культуры: 1-5 - Боросешть (по Babeș 1993); 6-7 - Лукашевка II (по Пачкова, Романовская 1983); 8-14 - Старый Орхей (по Postică, Munteanu 1999).

15.05.2012

Vasile Iarmulschi, Centrul de Arheologie al Institutului Patrimoniului Cultural al AȘM, bd. Ștefan cel Mare, nr. 1, MD-2001 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: vasile_iarmulschi@yahoo.com